

Dissertatio inauguralis medica de aetatis mutatione morborum causa et remedio / [Gottlob Heinrich Budaeus].

Contributors

Budaeus, Gottlob Heinrich, 1703-
Hoffmann, Friedrich, 1660-1742. Propempticon inaugurale de mechanica optima.
Universität Halle-Wittenberg.

Publication/Creation

Halae Magdeburgicae : Typis Joh. Christiani Hilligeri, [1728]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/gwnubs79>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA

DE

ÆTATIS MVTATIONE
MORBORVM CAVSA ET
REMEDIO

QVAM

PROPITIO SVMMO NVMINE

PRÆSIDE

DN. FRIDERICO HOFFMANN

FACVLTATIS MEDICÆ SENIORE ET h. t. DECANO

PRO LICENTIA

SVMMOS IN MEDICINA HONORES IMPETRANDI

Ad d. Maji Anni M DCC XXIIIX.

PVBLICÆ DISCEPTATIONI SVBMITTET

GOTTLOB HEINRICH BVDÆVS.

BVDISSA - LV SATVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

Typis JOH. CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

DISSERTATIO IN ACADEMIA MEDICA

DE

ETATIS MUTATIONE
MORBORVM CAVSA ET
REMEDIIS

AVAM

PROPTIO SYMMO NYMINE

PRÆSIDE

IN FRIDERICO HOFFMANNI

FAVORABILIS MEDICÆ SENIOR ET P. A. DECANO

PRO LICENTIA

STUDIOSI IN MEDICINA HONORES IMPETRANDI

ANNO MDCCLXXIX

PUBLICE DISCUTIATUM

GOTTLIEB HEINRICH BAYREUTH

BAYREUTH

HABERE AMPLIUM

THE JOH. CHRISTIAN HILDEBRANDT

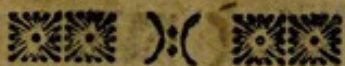
DISSERTATIO INAUGVRALIS
DE
ÆTATIS MVTATIONE
MORBORVM CAVSA ET
REMEDIO.

PROOEMIUM.

Ingens quidem morbo-
rum, quibus mortalium genus
subinde affligitur, est numerus;
sed immensa quoque Numinis
misericordia factum, ut innu-
mera passim in universa rerum
natura ad eosdem tam arcen-
dos, quam sanandos, prostant auxilia. Etenim non mo-
do illa tria sic dicta naturæ regna amplum suggerunt
apparatum rerum, quæ salutari & medicinali pol-
lent virtute, sed & ipsa elementa, quæ omnium

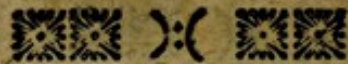
naturalium, & maxime vivorum corporum, constituunt naturam, ejus indolis ac virtutis sunt, ut accommodatam adversus multos & difficiles morbos præbeant medicinam, testantibus id clare satis puris aquarum fontibus, maximeque iis, qui acidularum & thermarum nomine insigniuntur. Catholicum illud, aëreo-æthereum, quod vitam fovet ac sustinet fluidum, tam salubrem in sinu fovet facultatem, ut multæ longæ ac rebelles sint passiones, quæ non nisi aëris mutatione sanescunt. In ipsis alimentis, quibus omnes ad vitam & sanitatem servandam perpetuo indigemus, vis recondita est medicinalis, & jam pridem vel experientiæ suffragio in comperto, deprompta ex diætetico fonte remedia in vincenda morborum difficultium pertinacia, iis quæ e pharmacia petuntur, Galenicis æque ac chymicis, longe esse anteferenda, uti quidem vinum, lac, serum lactis, jura & gelatinæ carniū, decocta avenacea, hordei, axungia animalium, olea expressa, planum faciunt testatumque. Neque vero tantum in iis, quæ extra corpus posita, salubris & medicamentosa latet virtus, verum, ita etiam a summo opifice sapientissima illa corporis humani structura est fabrefacta, ut ad morbos expugnandos non mediocre symbolum conferat, eaque propter ipsi quandoque morbi medicina sint & adversus morbos præsidium. Luculento exemplo sint febres, in quibus motuum intensiorum beneficio sæpenumero non modo causæ, quæ febrem excitando perniciem intentarunt, amoventur, sed & multæ graves & chronicæ passiones, uti epilepticæ, convulsivæ & spasmodicæ, abiguntur & corpus firmio-

miorem sanitatem, majus robor majoresque vires acquirit. Quod quidem sicuti in febribus, nec non sanguinis excretionibus, a varia conditione varioque motu fluidorum evenit; ita non minus in structura, conformatione atque textura solidorum singulare latitat artificium, quod in medicatione morborum præcipuum sæpe curationis punctum absolvit. Emicat id, ut mittamus alia, sub mutatione ætatum, cuius magna vis est tam ad inducendam morborum dispositionem, quam eorundem sanationem, utrumque non aliam ob causam, quam mutatam sub ætatis periodorum temporis decursu solidorum fabricam atque texturam. Quod penitius nosse, quum in arte nostra magni sit momenti, dignum curatori indagine mihi visum fuit argumentum, idque inaugurali hoc specimine mihi sumsi evolvendum, summum Numen supplex implorans, ut auxilio suo labori velit adesse clementer.

§. I.

IN perquirenda igitur salutari mutatæ ætatis adversus morbos efficacia, haud abs re erit præmittere nonnulla, de proxima hujus effectus causa, solidis nempe corporis nostri partibus earumque natura, actione atque ad vitam & sanitatem tuendam, ad morbos ingignendos eosdemque rursus abigendos potentia. Veteres, ac inter hos maxime GALENVS, cum iis, qui ex posteris pressius ipsius vestigiis institerunt, neglectis plane solidorum vitis, a fluidorum tantum labe, intemperie, vel corrupta ac depravata indole, omnium fere morborum ortum ac causas derivarunt.

Hinc si monumenta eorum, qui post **GALENUM** per multa secula Medicinam opere & sermone agitarunt, evolvimus, vix quicquam aliud in explicanda morborum generatione invenimus, quam sanguinis abundantiam & inopiam, bilem flavam, vel atram, aut pituitam eminentem, vel horum quatuor humorum intemperaturam, vel eorum putredinem, vapores insensos & præternaturales humorum in partes fluxiones, quibus postea medendi methodum accommodarunt, unice in corrigendis, vel evacuandis, intemperie, aut vitio laborantibus humoribus, occupatam. Reliquæ quas in dogmatica morborum disquisitione tradunt causæ, mera licet grande sonantia sunt nomina, humidum radicale, calidum innatum, potentiæ attractrices, expultrices, retentrices, antipraxis viscerum, idiosyncrasia, sympathia, venenata qualitas, & id genus plura, quæ tamen ad intelligenter explicandam morborum genesin & invenienda congrua adversus hos præsidia, nullius plane usus sunt atque momenti.

§. II.

Jam quidem præscis Medicorum facile condonandum, quod in vitæ, sanitatis & morborum causis eruendis cœcutierint, & alienas prorsus foverint opiniones, quum ipsos non modo exquisitior corporis humani structuræ notitia & genuina partium functio, sed & vitalis ille humorum in circulum abiens motus, omnium in corpore actionum fundamentum, latuerit. Nostri vero temporibus, post divinum illud circuli sanguinis multaque alia præstantissima inventa, in luce palpare non amplius licet, sed ægre merito ferendum, quod pathologica doctrina a plurimis recentiorum, superiori etiam adhuc sæculo, non melius fuerit ex-
 culta

culta, quæ tamen unica & vera rationalis & tutæ therapie basis. Fuerunt enim, qui, licet non ex quatuor morboſis Galenicorum humorum, ex aliis tamen non minus gratis ſuppoſitis fluidorum vitiis, morborum duxerunt incunabula, acido ſcilicet & viſcido, pituita, bile & acido, acrimonia varia, falſedine, dyſcraſia ſalino-ſulphurea, ſcorbutica impuritate, morbificis fermentis, ſuccorum craſſitie, plenitudine, venenata qualitate, ſpirituum obſcuratione, fixitate, male poſthabito perverſo habitu & vitio ſolidorum.

§. III.

Neque etiam noſtro hoc ævo ferendum eſſe exiſtimamus, quod docti quidam & celebres Medici in explicandis medicis rebus, & maxime quidem morborum ætiologia, nova quædam principia, ſeu mavis nomina, quæ plus eſſentiæ ſubſtantiarum ſpiritualium & intelligentium, quam rerum corporearum quadrant, obtrudere & infelici ſidere introducere contendunt, dum vitæ & mortis, ſanitatis & morborum cauſam, quin hos curandi facultatem, in ſpirituali quodam, interno vitali ſenſu, cognitione & intentione prædito ac motus ad certum finem, certo gradu dirigente principio conſtituunt, & inter materiales morborum cauſas, excluſa fere omni falſa pathologia, præter humorum abundantiam, admittunt fere nihil. Ens enim ejuſmodi metaphyſicum & deprompta inde abſtruſa principia, ex ſententia Dn. PRÆSIDIS, nullius uſus, eo quod minus ſufficiunt clariſ & diſtinctis in pathologicis eliciendis conceptibus, qui tamen ad omnem veritatem & demonſtrativam cognitionem requiruntur, neq; etiam formandis accommodandis indicationibus ſerviunt. Hinc rectius utique ejuſmodi amplectenda eſſe principia cenſemus,

femus, quorum ductu ex causis proximis, sensui & rationi obviis, in pathologicis ratiocinatio & in therapeuticis medicatio adornatur, quæ potissimum suppeditat, solidorum & fluidorum, e quibus corpus coagmentatum, natura, vis atque operatio mutua intimius cognita, quam recentiores Mechanismi nomine efferunt.

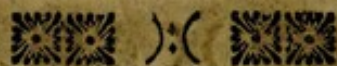
§. IV.

Et profecto iusta nobis suppetit causa reprehendendi eos, qui ad occulta ejusmodi principia & sterilia nomina confugiunt, quum ex perquisitiore solidorum cognitione, plurima in medica doctrina perquam facile ac commode enodari & ad rationes revocari queant. Adducemus in exemplum inevitabilem moriendi necessitatem. Hæc quidem inventu non adeo difficilis iis, qui rerum corporearum naturam callent, illis vero, qui hac destituuntur, abstrusa mirum videtur, ut etiam ad speculationes a corporis natura plane alienas delabantur, quasi tum energia principii vitalis vacillet, deficiat istudque a motu in corpore suscitando desistat. In corpore potius, non spirituali ente, causa interitus quærenda, mutata scilicet structura solidorum, quæ regunt, movent & impellunt fluida, quæ saluberrimas secretiones atque excretiones sustentando, mortem morbosque avertunt. Jam ipsis sensibus manifestum est, carnes, tendines, ligamenta, ossa, vasa, longe flexiliora, porosiora esse & molliora in junioribus, in annosioribus vero & decrepitis duriora, compactiora & solidiora, ductibus & poris coarctatis, reddi; unde vel domestico experimento constat, longe intensiori coctione annosiorum animantium carnes indigere, quam juniorum, ut mollescant. Quum igitur ingravescente ætate fibræ non modo rigidiores & duriores evadant, sed & pori, ductus & canaliculi angustentur
& coa-

& coalescant, ex necessitate utique mechanica sit, ut utilissimæ nutritioni, viribus ac robori servientes in corpore functiones, secretio scilicet roscidi nutritii succi, fluidi spirituosi in cerebro & spinali medulla, liquoris chylosi in villosa intestinorum & seminalis in testium canaliculosa substantia, minuantur ac sufflammentur. Dein, quum pariter minima illa vascula, quæ impurarum & superfluarum partium emissioni destinata, maximeque ea, quæ cuticulari excretioni servant, lapsu temporis collabantur minusque patula sint, remanent recrementa ac vitales succos inquinant. Vtrisque vero junctim pensitatis, non mirandum, morbos ipsamque mortem sensim necessario gigni atque demum induci, quemadmodum id latius, primus deduxit *Dn. PRÆSES in med. rat. system. tom. I. Sect. I. cap. I. nec non dissert. de fato physico & medico.*

§. V.

Cognita hac necessaria mortis, in mutata solidorum textura constituta causa, in proclivi est rationem reddere, quare ante diluvium adeo longævi fuerunt homines, ob subtiliora scilicet, tenuiora & temperata a crassioribus & feculentis partibus immunia, quibus usi sunt, elementa, quæ post universalem inundationem inter se commixta, impuriora facta atque corruptioni magis obnoxia. Facile exinde quoque causa elucescit, quare incolæ regionum montanarum, qui subtiliori ac puriori aëre, aquis & alimentis purioribus fruuntur, uti in Helvetia, Bohemia, & in Italia Alpibus vicino tractu, graviores ætate fiant iis, qui in depressis locis aërem & alimenta infecta atque inquinata hauriunt. Neque minus id ad usum hinc decerpere licet, quod ad vitam sanam & longam conciliandam nihil aptius sit aëris puri & temperati, potus limpidi ac tenuis & ciborum mollium ac facilis solutionis usu, lenibus fri-

etionibus & iunctionibus poros simul apertos servando & perspirationem eliciendo.

§. VI.

Quam singularis porro utilitatis exquisitior solidarum & aptitudinis earundem ad motum tam recipiendum, quam propagandum sit cognitio, ad plurima in pathologicis clare & distincte explananda, luculenter confirmant morbi sic dicti hæreditarii. In vulgus quippe notum est, parentes phthificos, hypochondriacos, calculosos, podagricos, epilepticos, melancholicos, quin haud raro hydropicos & cachecticos, gignere infantes ad eosdem morbos proclives & iisdem plerumque obnoxios. Huius causam si quis idearum seminalium, spirituum, vel principii vitalis peculiarem labem, vel dispositionem suggerere velit, is certe verba dabit sterilia, quæ ad explicandum intelligenter & inveniendâ remedia usus plane nullius. Fundamentum potius nativorum ejusmodi morborum in vitiata staminum, fibrarum & valorum e quibus corpus coagmentatum est conformatione, illarum nimia sive laxitate, sive strictura & tensione, ac horum nimia vel amplitudine, vel angustia, ab ipsis parentibus connata, reperiendum. Hæc vero qui novit atq; perpendit, facile judicabit, morbos per nativitatem in liberos translatos, difficulter sanationem recipere, eo quod omnium difficillimum solidæ cujusdam partis conformationem aliam facere & immutare. Habebit quoque perspectum, a parentibus morbos prognatis, exquisitam vitæ victusque servandam esse rationem, ne delitescens solidæ partis labes ex fluidorum vitio invalescat & in morbum erumpat apertum.

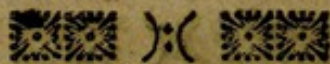
§. VII.

Eadem hæc alia atq; alia solidorum, quoad habitudinem
fibra-

fibrarum, vasorum, pororum, nervorum ac minimorum ductuum, in unione & cohæsione, textura atque structura, vera præterea causa est, quod unus altero robustior, facilius ægrotet, facilius quoq; vel difficilius faneſcat, nec non ratione animi mobilior sit, vel torpidior & ad hos vel illos animi affectus magis, vel minus proclivis. Verbo: hæc solidorum structuræ diverſitas, est causa diverſitatis operationum in functionibus animalibus, vitalibus & naturalibus. Vulgo quidem, secundum GALENUM ipsiusque ſectatores, hæc temperamentis, ſive ſanguinis & humorum temperiei & intemperiei, adſcribuntur, ſed abſonam & a veritate alienam hanc eſſe opinionem, vel ex eo clare pateſcit, quod actiones illæ, quæ temperamentis, ſanguineo, cholericò, melancholico & phlegmatico, vulgo tribuuntur, mutare & corrigere arduum & vix ſit integrum, quod tamen, ſi natura & temperies fluidorum earumdem causa eſſet, facillime, mutato aëre, victu & vivendi genere, fieri poſſet. Contra ea ipſa experientia uberius confirmat, nihil magis tam ad mutationem ipſius ſic dicti temperamentis & actionum corporis ſecundum ipſam naturam, quam etiam morbos ipſorumque productionem conferre, quam ætatem eiusdemque viciffitudines. Ratio pariter in procinctu, quia videlicet labentibus annis, interea temporis ſolida, per quæ fibroſa ſtamina, membranas, vaſa, nervos, ligamenta, tendines & oſſa intelligimus, immutantur, eaque propter in motu, tam progreſſivo, quam ſecretorio & excretorio, ipſa quoque temperie fluidorum, ingens contingit mutatio.

IIIX.

Antiquiſſima hinc iam priſcorum Philoſophorum fuit ſententia, certis annis & quæ ex his conficiuntur ætatibus, occultam & plane peculiarem in eſſe virtutem

immutandi hominis valetudinem & corpus ad varios morbos ipsamque mortem disponendi. Scitum potissimum hanc in rem est VERVLAMII effatum : *hæc intestina illa calamitas, quam nulla ars, nulla humana industria effugere, sed ne reprimere quidem potest. Etenim si cui ab ortu temperato vel ÆSCVLAPIVS præsit, qui illum ab iis, quæ foris sunt, aut quæ intro sumuntur causis, salvum & incolumem sic tueatur, ut nullum inde corpus detrimentum capiat; is tamen a semetipso suaque sponte magis magisque conficietur consumeturque, donec extremum vitæ spiritum edat. Illuc dum contendit, plurimas hoc interim spatio mutationes necessario sustinet. Has qui annorum spatii & intervallis dimensæ primum discreverunt, simul ætates appellarunt, ut sit ætas id vitæ curriculum, quo luculenter corporis constitutio per se suaque nutu mutatur.*

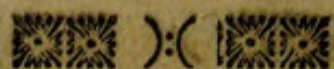
§. IX.

Maxime omnium vero septenario multum detulerunt numero, & annos numerantes septimum quemvis vocarunt climactericum, quasi singulorum lapsu homo tanquam per gradus & scalas ad perfectionem viriumque robur, & retrogrado postea cursu ad decrementum rursus vitæque interitum vergeret. Nec sine ratione. Potiores enim in corpore humano mutationes exferunt se ad ductum numeri septenarii. Scilicet ter septima hebdomade embryo in utero primum motum edit & sex septima ad partum est paratus. Infante in lucem edito, septimo mense dentes exitum moluntur atque erumpunt; bis septimo mense stomachi ea firmitas facta, ut cibum capere & digerere possit; ter septimo mense pedes in incessu, & lingua in loquela officio fungi incipiunt; septimo anno primi decidunt dentes, mentisque & sensuum interiorum operatio-

rationes cum ingenii viribus sese primum exferunt; bis septimo anno pili in pube crescunt, in feminis menses exsolvuntur, in testibus quoque adolescentum spermatici liquoris secretio inchoat & utrisque potentia generandi accedit. Inde ad ter septimum usque annum corpus in longitudinem & caput magnitudinem excrefcit debitam, barba in mento comparet & animæ facultates sese magis produnt. A vigesimo quinto ad trigefimum quintum annum, corpus in amplitudinem extenditur, ossa magis solidescunt, membra nanciscuntur firmitatem ac robur & corpori maxima est agilitas animoque & ingenio vigor. Tum perstat idem corporis robur ad quadragesimum usque nonum annum, quo sensim diminuitur, in feminis mensium fluxus subsistit, potentia generandi deficit, & ingravescente magis ætate, sub senectute successive vires decrescunt animi, ingenij & corporis, actiones vitales, naturales & animales labascunt, donec demum penitus concidant.

§. X.

Propius vero nostrum institutum & scopum maxime medico - practicum tangit, quod ab hac solidarum corporis nostri partium, quoad texturam, structuram & conformationem, in figura & magnitudine per ætates, sive certas annorum periodos, facta immutatione, peculiaris in certis partibus cuiusvis ætati propria ad producendos morbos emergat dispositio. In quo quidem illud in primis observatione dignum videtur, quod hinc oriundi ætatum morbi a capite & superioribus incipiant, & postea per gradus quasi ad inferiora descendant, & collum, fauces, pectus, præcordia, hypochondria, inum ventrem, pelvim & partes extremas occupent. Ratio huius observati in proclivi & hæc esse videtur, Scilicet quemadmodum sapiens natura,

tura, sic in efformando embryonis uteri inclusi corpusculo versatur, ut primum caput cum cerebro ipsaque spinali medulla, postea thoracem, abdomen & partes externas ad perfectionem suam perducatur, ita etiam eadem hæc extra uterum occupata primo omnium est, ut caput ad iustam suam magnitudinem & perfectionem provehat, postea pectoris elaborationem intendat & œconomiam motuum vitalium recte instruat, ac demum ad reliquas inferiores partes rite perficiendas & ad iustam magnitudinem ac proportionem traducendas omnem laborem atque operam conferat. Hæc autem quum nonnisi expandendo & dilatando debito modo canales & eorum diametros, tonum & robur fibris motricibus conciliando & maiori sanguinis ac humorum copia affluente perfici queat; neutiquam mirandum est, si hæc omnia non secundum regulam, ordinem & proportionem rite fiunt, sed humores plus iusto ad partes ampliandas & nutriendas adducuntur, iique minus temperati & mobiles sunt, vel forsan deflectunt a debitis suis viis & alias sedes aliaque loca occupant, varias ex humorum stagnationibus, stasibus, morbosas affectiones in partibus pullulare ac infestare.

§. XI.

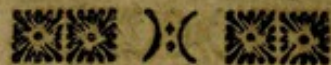
Is autem est naturæ processus & hic morborum ætatum proventus. In infantibus caput quam maxime tam quoad externas, quam internas partes patitur. Tunc enim variæ in facie exulcerationes, achores, favi, in ore aphthæ, in oculis & auribus humiditates, in narium cavo coryzæ observantur, nullaque ætas tam facilis & prompta ad concipiendam levi ex causa, uti ex solo lactentis matris terrore, epilepsiam, quam hæc ipsa infantilis. Circa mensem septimum, quum ordinario

nario naturæ cursu dentes pronumpere incipient, a dolore & vellicatione nervolarum in gingivis fibrarum, totum systema nervorum per consensum irritatur & valide afficitur, unde in difficulter dentientibus pavores, vigiliæ, febres, convulsiones epilepticæ, oppressiones pectoris, ventris tormina, cum nimio alvi profluvio, vel interdum eius constrictione, observantur. Qualia generis nervosi præternaturalia pathemata, ob summam in infantili corpore imbecillitatem, a lacte copioso, stagnante, corrupto, corrosivo reddito, quam facile proveniunt & plures etiam infantes interficiunt. In pueris dein usque ad decimum quartum annum, tineæ in capite, tumores glandularum in collo, in nucha parotides tumefactæ, acres oculorum defluxiones, aurium & narium fluxus interdum purulenti, tussis ferinæ, convulsivæ, inflammationes anginosæ, in quibusdam scrophulæ observantur. Ob ligamenta quoque adhuc valde laxa & flexilia luxationes, in humeris præsertim & vertebriis dorsi, & gibbositates facile, accedente causa quadam externa violenta, proveniunt. Et quum in hac ætate valde dulces & temperati sint humores, quibus lumbrici in intestinorum tenuium anfractibus promte nutriuntur & succresunt, ab horum morfu importuno sæpe epilepticæ & convulsivæ artuum agitationes infestare solent.

§. XII.

Circa decimum quartum postea annum, sanguis paullo tenuior, calidior & copiosior redditus, efficit, ut pili prorumpant in pube, ut testium quoque fabrica elaboretur inque eorum minutissimis canalibus succus lymphaticus spirituosus seminalis fecernatur, in feminis vero uteri vasculosa compages ampliatur, canales tortuosi explicentur, sanguinem superabundantem

reci-

recipiant eundemque nimis accumulatum demum eruant. Circa hanc ætatem, quæ pubertatis nomine venit, maior vigor maiusque robur accedit partibus solidis, vox etiam sonora redditur, sique sanguis non liberum per uteri oscula invenit exitum, sed refluit & regurgitat ad ventriculi & intestinorum tunicas nerveas, nec non vasculosa abdominis viscera, gravia & varia sæpe femellas premunt incommoda, ut sunt vagi æstus, inappetentia, virium deiectio, corporis lassitudo, tabescentia & id genus plura. A decimo quarto ætatis anno usque ad vigesimum primum, quæ adolescentiæ periodus, in habitu potissimum corporis spongiosiori, pluribus & exilibus vasis præditis, eaque propter ad plenitudinem succorum ipsa natura proclivibus, sanguis paullo maiori impetu fertur ad caput, unde in adolescentibus dolores & exæstuationes capitis, aurium tinnitus, narium siccitates & hæmorrhagiæ, dolores quoque oculorum, immo interdum phrenitides, præsertim ab incitatori ad studia impetu, vel gravi animi affectu, suboriri & hanc ætatem graviter infestare solent.

§. XIII.

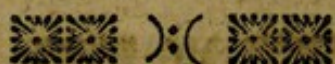
In iuventute, quæ a vigesimo quinto usque ad trigessimum quintum annum porrigitur, in thoracis cavitate plures sedem obtinent passiones. Tum quippe præter tusses siccas & defluxiones acres falsas ad epiglottidem & arteriam asperam, hæmoptyses, pleuritides veræ & spuria, vomicæ, tubercula pulmonum, abscessus, phthises, febres hæcticæ, tabes, asthmata convulsiva, cordis vehemens & crebra palpitatio sese produnt. In iuventute enim cordis atque arteriarum maior potentia motrix elastica systaltica succrescit, pulsus fit validior ipseque sanguis magis attenuatur & in-

testino

testino valde fervet motu, inde uberior sanguinis calidi portio, quam prompte & facile in arterias laterales, quæ ordinario lympham vehunt, urgetur, & vel stasin ibi concipiendo firmam, vel nimium distendendo & aperiendo vascula, jam nominatos morbos excludit. Observatum quoque per frequentem dissectionem corporum morbis defunctorum est, in juvenili ætate concretiones polyposas, membranaceas in vasorum cordi vicinorum cavitate, frequentissime generari & ad pectoris morbos, præsertim funestos & incurabiles, multum conferre, atque cordis contumaci palpitatione, pulsu inæquali, spirandi angustia, ceu certis indicibus, se prodere. Quod autem in juvenili & virili ætate familiariores fiant polypi, quam in aliis, hæc videtur ratio, quod tum validiori cordis & arteriarum impullu, crassiores & graviores sanguinis & succorum partes, longe facilius & arctius compingantur, coeant & concrecant.

§. XIV.

Post annos juveniles sequuntur viriles, quos nonnulli a trigesimo quinto ad quinquagesimum usque nonnum computant. Hac in ætatis periodo, summus vigor & valor partium solidarum, promptior quoque succorum progressivus motus & calor intensior, unde fit, ut accedentibus aliis causis externis sanguinem nimium commoventibus, vel etiam subito in motu sistentibus, febres inflammatoriæ, acutæ, ardentes, phreneticæ, erysipelaceæ, arthriticæ, nephriticæ oboriantur. Hoc quoque temporis spatio, ob incrementem, perfecto jam corporis incremento, succorum copiam, in dispositis sanguis per hæmorrhoidalia vasa effertur, minusque rite exsolutus, varia inducit incommoda, moliminum hæmorrhoidalium nomine passim nota. Postea notabiliter, in sexu præsertim sequiori, decrescit ac

minuitur vis systaltica vasorum infimi ventris, neque amplius prodit mensium fluxus cessatque vis generativa, tum pariter in viris, ab anno scilicet quinquagesimo sexto, ad sexagesimum tertium, lentior fit sanguinis circuitus per hepar & sanguinea corporis viscera, ac non modo in feminis, sed & viris, exsurgunt illi morbi, qui a motu lentiori & segniori progressu sanguinis per viscera eorumque ab humoribus stagnantibus infarctu proficiscuntur. In viris maxime, qui antea hæmorrhoidali fluxui assueti, eundem non amplius experiuntur, pullulat nephritis, calculus renum, icterus, colica convulsiva, cachexia, hydrops, quartana, morbus niger, hæmorrhoides coecæ, vel etiam nimium fluentes, mictiones cruentæ, nec non apoplexia.

§. XV.

Post annum sexagesimum tertium, ad septuagesimum septimum & quæ sequuntur annos, tonus solidorum longe magis frangitur, partes incipiunt siccescere, rigescere tubulique angustari. Hinc vero perspiratio minuitur, remanent impuri succi, quibus sanguis & succus nutritius inquinatur & ingens fit acrimoniæ salinæ proventus, qua serum imbuitur, ut morbi seniles & decrepitæ ætati familiares pullulent, quales sunt marcor cum rugis, scabies sicca, puritus circa anum, virium languor, dysuria, stranguria, tensus, vesicæ calculus, impotentia virilis, podagra nodosa. Quin succrescit sensim dyscrasia scorbutica adeo corruptiva, ut partes extremæ in senibus etiam leviter læsæ, facile tangantur sphacelo, vel hic etiam sponte oriatur.

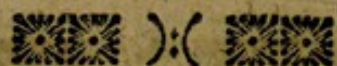
§. XVI.

Per omnem igitur ætatis flexum peculiare quidam morbi, ob ipsam corporis, maximeque solidarum
 ipsius

ipſius partium, mutatam habitudinem, infeſtant, quos inter noſtris quidem in oris frequentiffimi ſunt quos hæcenus enumeravimus. Nec tamen dubitamus, quin in aliis locis & regionibus, longius a nobis remotis aliaque temperie gaudentibus, aliæ adhuc ætatum paſſiones, & hæc quoad ſymptomata a noſtris diverſæ, ſint ſolennes. Patet hoc ipſum iam ex HIPPOCRATIS monumentis, qui quidem *Seçt. III. aph.* 24 ad 31. morbos cuius ætati proprios atque conſuetos longa enumeravit ſerie, & primus hanc veritatem ipſa experientia habuit perſpectam; ſed non omnes quorum mentionem iniicit, in iis qui zonam temperatiorem incolunt obſervantur, nec iisdem quam in calidiori tractu incedunt pathematibus. Neque etiam cenſendum eſt, in omnibus ætatibus, omnibusque individuis, ſemper ita exacte præſto eſſe hos morbos, ac diximus, ſed experientia utique teſtatur, pro temperamentorum, ſolidarum partium & habitus corporis varietate, maiori, vel minori fibrarum ſenſibilitate, diverſa etiam vitæ victusque ratione, vel anticipare, vel poſtponere, maiori aut minori vehementia invadere, nec non has, vel illas partes magis occupare ac detinere.

§. XVII.

Quemadmodum vero quævis ætas ad ingignendos certos in his vel illis partibus morbos conſpicuam vim habet atque potentiam; ita viciffim notatu dignum, quod hæc, vel illa vitæ periodus, a pathematibus quibusdam, reliquis ſolennibus, ſecundum ſuetum naturæ ordinem, immunis ſit. Sic experientiæ calculo conſtat, infantes & pueros capitis quidem morbis & epilepticis maxime convulſionibus, frequentiffime affligi; ab inſultibus tamen paralyticis, apoplecticis, nec non ab affectibus ſoporofis, hemiplexia, vertigine, melancholia

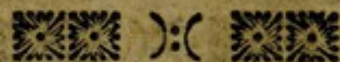

lia & infania, liberos esse. Ratio hæc subesse videtur. Postremi hi capitis affectus a nimia sanguinis & humorum congestione, a spasticis partium imi ventris, vel etiam externarum constrictionibus producta, ortum trahunt, eo quod inde vasorum cerebri nimia fit distensio, sanguinis in iisdem stagnatio, infarctus, eorundemque demum ruptura cum subsequente humoris effluxu. In infantibus vero & pueris humores magis serosi, quam ipse sanguis redundat, partes solidæ flaccidiores atque remissiores, ut sanguis non tanto impetu ad caput possit urgeri. Pari ratione in puerili & infantili ætate constituti, a pleuritide, tam vera, quam spuria, hæmoptysi, phthisi, hæctica, pulmonum abscessibus, vomicis & inde resultante tabe ac tussi purulenta, minus infestantur; eo quod omnes hæc passiones, & abundantior, & tenuiorem sanguinem, cum intensiori in vasa thoracis impulsu requirunt, quæ in teneris eiusmodi non præsto sunt corporibus. Neque etiam infantia & pueritia spasmodicis præcordiorum & hypochondriacis, hæmorrhoidibus & inde oriundis incommodis, nephritidi, calculo renum, arthritidi, chiragræ, podagræ, ictero & scorbuto patet. Tum enim corpus magis perspirabile, quam in virili & senili ætate, humores quoque tenuiores expeditius feruntur per viscera abdominis, quam si spissiores facti sub senio.

§. XVIII.

Contra ea adultior ætas hoc habet singulare, ut non facile corripiatur morbis infantum, tinea scilicet, achoribus, favis, tumoribus colli & parotidum, aurium fluxu, item epilepsia & motibus artuum convulsivis. Senum etiam grandævorum pathematibus minus patent, qui ætate consistunt & vegeti sunt. Potissimum periculum sphaçeli ex causa interna ipsis non imminet, eo quod

quod in ipsis succi magis defecati promte circumaguntur & ipsarum quoque fibrarum tonus vegetior est. Nec ulcera scorbutica cacoëthea hos tam frequenter detinent, quam senes, in quibus ob excretiones minus rite succedentes cutisque spiracula minus pervia, humores impuri & sulphurea falsa diathesi imbuti, facile ulcera sordida inducunt. Qui vero ætate magis proveci, nec hæmoptysi, nec phthisi, nec febribus ardentibus, nec synochis, nec malignis, facile implicantur. Neque etiam hos torquent familiares illæ juvenibus ac viris, in nostris maxime septentrionalibus oris, stricturæ ac spâsmi diaphragmatis & ventriculi cum pathematibus ex vitio hypochondriorum, vel systemate nervorum præter naturam affecto. In juvenibus quippe maior adest toni intensio, fibræ magis tensæ & ad dolorificas spâsticas crispaturas magis proclives; in senibus vero ob rigiditatem fibrarum & fluidi nervei, quod sensum & motum dispensat, inopiam, non tantæ, nec tam promte corrugationes & stricturæ in nervorum & fibrarum systemate oboriri queunt. A vermibus quoque senes non experiuntur incommoda, ob succos valde acres, salios & impuros, qui verminosæ progeniei minus favent, sed potius adversantur. Non minus grandævi a peste aliisque contagiosis morbis raro tentantur, quia emittens apud ipsos prima in regione acor, & in venis acrimonia falsa, subtilitati & tenuitati, qua contagium motu intestino sese propagare solet, multum resistit eiusque deleteriam vim reprimat atque infringit. Tenendum tamen in genere: hæc omnia ita quidem communi maximeque solenni more accidere, extra ordinem vero, licet rarissime, fieri omnino posse, ut regula patiat exceptionem, ac senes puerorum, vel juvenum & virorum, hi vicissim lenum morbis obnoxii sint,

tum maxime, quando eminens error in diæta & vitæ ratione admissus fuerit, vel hæreditaria dispositio, aut alia quædam externa valida causa accesserit.

§. XIX.

Sicut autem porro ætatis mutatio magna pollet potentia ad inducendam corpori morbosam dispositionem; ita eundem annorum vitæ decursum hanc iterum tollere, per ipsam constat experientiam, adeo, ut id, quod pueris, adolescentibus & juvenibus molestum fuit, ingruente senio, cesset atque expiret. Testatur id luculentis verbis HIPPOCRATES *Sect. II. aph. 20. quibus, inquit, quum juvenes sunt, ventres humidi, his senescentibus siccantur, quibus vero juvenibus sicci sunt, his senescentibus humectantur.* Rationem huius observati Veteres & inter hos, optimus ille HIPPOCRATIS interpres, MERCVRIALIS, hanc afferunt: in juventute intemperies calida acerrimæ bilis procreatrix est, a quo læviora fiunt intestina & alvus fluxa, in frigida vero senectute, pituita eminent, cessat alvi laxitas & durities succedit. Contra ea ubi in juvenili ætate, ob perspirationem auctiorem & firmiorem ventriculi atque intestinorum tonum, alvus sicca, accedente senectute humectatur, ob lentiolem tum factam & impeditorem perspirationem. Angustatis enim & siccatis in senili corpore vasorum & cutis spiraculorum osculis, succi non rite subeunt eadem sordibusque perspirandis præcluditur exitus, quo fit, ut humida hæc recrementa ad alia corporis excernicula refluant, ibidemque collecta molliant, humectent & exeant, ex quo utique causa petenda, quod senes multum tussiant, spuant, mingant, per alvum deiciant crebriusque catarrhis & coryzis exercentur.

§. XX.

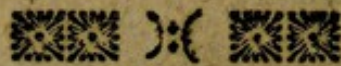
§. XX.

Adversus ipsos etiam morbos mutata ætas præsidio est, eosdemque feliciter abigit, quam ulla medicina. Illustre hanc in rem HIPPOCRATIS est testimonium *Sect. III. aph. 28.* ita habens: *plurimæ affectiones pueris judicantur partim in quadraginta diebus, partim in septem mensibus, partim in septem annis, partim ad pubertatem accedentibus. Quicumque vero pueriles morbi perdurant, nec desinunt, quum ex ephebis egressi sunt, aut femine quum menstruales esse inceperunt, convescere consueverunt.* Potissimum de epilepticis motibus idem gravis auctor hoc passim asserit, quod per ætatem sanentur, ab hac vero non abacti, ægrius vel plane non tollantur. Sic enim *Sect. II. aph. 45.* disertis perhibet verbis: *juvenibus comitialium liberationem faciunt mutationes, maxime ætatis, & aëris, & regionum victuumque.* *Sect. VI. aph. 7.* ita prodidit: *quibus epilepsie ante pubertatem contingunt, mutationem accipiunt, quibus vero accidunt viginti quinque annos natis, iis plerumque comixoriuntur.* Et *lib. prædict. art. XVI.* hæc habet: *difficillime a morbo Sacro liberantur, in quibus a puero contigit morbus & simul ad virilem ætatem pervenit.* Eadem pariter CELSI sententia, qui *lib. II. cap. II.* hunc in modum fatur: *si quæ genera morborum in infantem inciderunt, ac neque pubertate, neque primis coitibus, neque in femina primis menstruis finita sunt, fere longa sunt.* Hinc etiam de CALIGULA Imperatore narrat SVETONIVS, eundem ætatis beneficio, ab epilepsia fuisse liberatam.

§. XXI.

Si causam rimamur huius effectus, hæc utique videtur veri simillima: desiderari scilicet ad gignendum epilepticum morbum, non tantum certam in fluidis in-

tem-

temperiem, sed & peculiarem pravam in solidis; præsertim cerebro ejusque vasis, membranis & nervis dispositionem, ut non modo humor morbo excludendo aptus, ibi subsistere sedemque figere possit, sed & systema membranarum & nervosarum partium ad concipiendos spasmos & contractorios convulsivos motus habile sit atque dispositum. Jam vero humidiora cerebri & nervorum stamina ante pubertatem facile admittunt humorum stagnationem, atque etiam ob teneritudinem ad convulsivas motiones mobilia sunt magisque proclivia, eaque propter, ante septimum præsertim annum, uti recte notavit DVRETUS, & epilepsiæ & horrendæ interdum artuum convulsivæ tractiones, agitationes & distensiones invadunt, quæ tanto gravius tantoque diutius infestant, quanto magis a causis externis, inordinato & incongruo victu, animi motibus, aut mentis fatigationibus foventur. Superatis autem pubertatis annis, quando ab admixto sanguini & lymphaticis succis genituræ virilis, ut ita loqui liceat, spiritu, ceu fermento, omnes solidæ corporis partes, ipsaque cerebri stamina, tonum intensiorem majusque robur adipiscuntur, excretiones quoque harumque potissima perspiratio, liberius succedunt, evenit, ut vel naturæ beneficio sua sponte, vel adhibita quadam leni medicina, truculentæ illæ passiones desinant atque expirent. Recte enim HIPPOCRATES *lib. de morb. sacr. art. 13.* ita rationem reddit: *postquam, inquit, viginti anni præteriere, venæ plenæ sunt & cerebrum magis compactum est atque adstrictum, quare non defluit in venas humor; si vero deflexerit, sanguinem non superat, multum ac calidum existentem.* Quod si vero facta hac per ætatem partium solidarum & fluidorum progressus mutatione, epilepsia post vigesimum quintum & qui

Qui sequuntur annos, persistit, vel etiam tum demum
 oboritur, vix perfecta speranda medela, ipso iam fidem
 faciente CELSO *lib. II. cap. IIX.* sic disserente: *mor-*
bus comitialis post annum vigesimum quintum ortus egre
curatur, multoque ægrius is, qui post quadragesimum an-
num coepit, adeo ut in ea etate aliquid in natura spei, vix
quicquam in medicina sit.

§. XXII.

Neque vero tantum in epileptico malo, verum
 etiam in aliis gravibus & difficilibus capitis morbis, illa
 quæ annorum lapsu in corporis partibus contingit mu-
 tatio, auxilio est, in phrenitide scilicet, melancholia,
 paralyfi, insania memoriæque debilitate, nec non con-
 vulsivis artuum motibus. Ea enim, probe monente
 MERCVRIALI *in prælect. Patav.* perpetua quasi HIP-
 POCRATIS fuit consuetudo, ut quando uno exemplo
 plura similia docere vult, illud semper seligat, quod fre-
 quentius, difficilius & notius est. Vnde quum in alle-
 gatis locis exponere sibi sumsit, quantum in morborum
 curatione valeat ætatis mutatio, epilepsiam in exemplum
 produxit, neutiquam exclusis aliis morborum convul-
 sivorum speciebus, nervorumque & capitis affectibus,
 in quibus functiones animales & sensitivæ turbantur.
 Sic igitur concludendum: si in epilepsia, ubi omnes
 functiones sensuum interiorum penitus perduntur, ut
 superato insultu nec præteritorum memoria supersit,
 ætatis mutatio medelam præstat, multo magis convul-
 siones & convulsivi motus aliique capitis, qui sensus
 internos non adeo lædunt morbi, eadem cedent.

§. XXIII.

Nobis certe plurima nota sunt exempla puero-
 D rum,

rum, qui a vermibus, adolescentulorum qui ab immatura venere, iracundiæ affectu & studiorum intemperantia, in convulsivos artuum motus, phrenitides & insanias incid erunt, & adhibitis quantumvis spectatæ virtutis remediis, acidulis, antepilepticis, cauteriis & balneis, graviter iisdem detenti fuerunt, post annum vero decimum quartum, nonnulli etiam vigesimum primum, sponte, sine medicina, accedente præsertim aëris mutatione, prorsus convaluerunt. Novimus quoque, impuberibus quibusdam tantam fuisse memoriæ membrorumque imbecillitatem, ut nec distincte loqui, nec firmum tenere gradum, nec memoria quicquam comprehendere potuerint, superatis tamen pubertatis & maxime vigesimo primo annis, membris externis vigorem ac firmitudinem, intellectui quoque ac memoriæ aciem accessisse, pristinaque penitus evanuisse vitia. Similiter multi animo obversantur casus de tinea capitis, falsis ad oculos defluxionibus, glandularum colli tumoribus, aurium fluxibus, pertinacibus coryzis & acribus ad epiglottidem destillationibus, quæ omnem Medicorum eluserunt operam, post pubertatis autem periodum, præsertim juncta loci victusque mutatione, vel sponte cessarunt. De quibus tamen omnibus historias, quarum amplius nobis suppetit numerus, heic inserere, brevitati studentes, supersedemus.

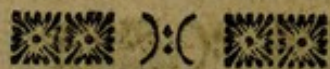
§. XXIV.

Quam variis, difficilibus & contumacibus passionibus femellæ pubescentes, antequam mensium experiuntur profluvium, attententur, res tam clara est, quam quæ clarissima, omnes tamen hæ affectiones, simulac tributum lunare decimo quarto anno persolvunt, ex-
spi-

spirant penitusque disparent. Paucos ante dies veritatem huius observati nobis confirmavit generosa puella. Fuerat hæc prima ætate floridi semper adspectus & vegeta, accedente vero decimo tertio anno, tussim continuam, vomitionem, lassitudinem totius corporis, inappetentiam, lentum calorem ac gliscentem febrem, incurrebat, quæ secta in pede vena magis increbescebant, donec ipsa natura, medicamentis temperate balsamicis, laxantibus & stomachicis adjuta, menstruum sanguinis stillicidium inducens, exoptatam afferret medellam, prioribus penitus evanescentibus pathematibus. Adolescentes crebrioribus nocturnis pollutionibus diu afflictos mirumque debilitatos novimus, qui nihil levaminis a probatæ alias virtutis præsiidiis experti, simulac vigesimum primum ingressi sunt annum, lenissimis remediis, maxima ex parte sponte, ab hoc liberati sunt incommodo. Pari ratione sunt nobis inter exempla juvenes noviter matrimonium ineuntes, qui semen non continere potuerunt, sed ad contactum feminae illico dimiserunt, elapsis vero aliquot annis, molestum hoc & in conjugio infestum pathema discessit prorsus atque evanuit.

§. XXV.

Neque etiam hoc loco prætereundum est id, quod ad illustrationem & confirmationem huic nostri argumenti apprime facit observatum. Multis scilicet exemplis confirmatum habemus: virgines nubiles sævis & rebellibus sic dictis hysteris, spasmodico-flatulentis ac convulsivis pathematibus fuisse exagitatas, nec prius ad sanitatem potuisse perducì, quam quum viro collocatæ eundem expertæ sunt. Primis enim coitibus,

quibus etiam *CELSVS lib. II. cap. 2.* magnam solvendi morbos tribuit virtutem, plane peculiaris insolidis & fluidis partibus inducitur mutatio. Spiritus quippe, ut ita loquamur, genituræ virilis, elastica & expansiva facultate pollens, in interiora uteri admissus, occlusa vasorum oscula aperit atque expandit, ut liberior sanguinis per uterinam compagem fiat circuitus ac in ipsis fibris motricibus novi oscillatorii & systaltici motus ac impetus oboriantur, quorum ministerio subacti & emendati morbidi succi, deserunt latibula, eliminantur, & restituto simul debito sanguinis progressu, sanitas redit.

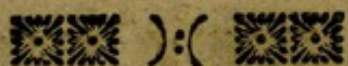
§. XXVI.

Hæc autem omnia, quæ hæctenus pluribus exposuimus, apertius confirmant, vix ullam inter medicas doctrinam, tantum lucis in causarum quæ morbos gignunt investigatione & hos arcendi ac curandi ratione, afferre, quam hanc, quæ de morbis ætatum horumque vera origine, tractat. Hæc enim luculenter docet, præcipuas & proximas morborum causas non tantum fluidorum vitiis & perversis motibus, verum etiam, & quidem potissimum, a solidorum labe eorumque prava dispositione, textura & conformatione dependere. Hæc idem tradit, in sanandis etiam morbis, præsertim longioribus & difficilioribus, medicationem non tam ad humorum correctionem & emendationem, quam potius ad solidorum vitia corrigenda & submovenda, ab artifice perito per congrua & efficacia auxilia esse dirigendam. Nam profecto, vix dici potest, quantum ad morbos tam arcendos, quam curandos valeat, illa, quæ in solidis corporis partibus contingit mutatio. Hæc quippe non modo fibræ & membranæ

branæ nervosæ & musculosæ aliam texturam, structuram & conformationem adipiscuntur, ac vel subtiliores & teneriores, vel crassiores ac densiores, vel etiam magis tensæ, aut remissæ redduntur, ut alios motus oscillatorios & systalticos, eosque vel majores, vel minores, edant, sed & ipsa vasa & canales fluida vehementia, tum contrahuntur, angustantur & clauduntur, tum elongantur, ampliantur & aperiuntur, ut novam plane figuram atque flexuram nanciscantur & fluidorum motum aliter etiam dispensent ac dirigant.

§. XXVII.

Et certe, quod tamen obiter tantum hoc loco tangimus, medicamenta, & ipsa quoque venena, testatum faciunt, adeo immutari posse ab ipsis solidorum naturalem conditionem, ut universi corporis integritas inde graviter luat. Novimus exempla, quod a rebus quæ venenatæ naturæ, ut emeticis, mercurialibus arsenicalibus, narcoticis, opiatis, validius quoque adstringentibus, debitus solidorum, maxime ventriculi, intestinorum & nervosarum partium tonus, penitus fuerit labefactatus atque destructus, ut corpus postea nunquam sanitatem perfectam recipere potuerit, sed semper infirmum, causarium ac debile manserit. Hinc vicissim illum medentum præstantissimum & peritissimum merito censemus, qui per remedia, quæ immediate & proxime in solida agunt, eorundem vitiis auspiciato succurrere morbosque depellere novit. Absolvitur hoc tam salubri effectû illa tantopere celebratorum specificorum, si quæ dantur, adversus certos morbos virtus & efficacia, referenda huc quoque illa magnarum virium pharmaca, emetica, antimonialia, sudorifera, mer-

curialia, anodyna, vesicantia, balnea, quæ imprudenter usurpata, maximam solidis affricare possunt labem, vitæ sanitatisque periculo stipatam, provide contra atque perite adhibita, præsentanea & efficacissima polleant salubri facultate.

§. XXIIIX.

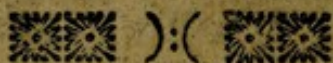
Inter ea vero, quæ ex hac rationali morborum ætatum disquisitione in usum medico-præcticum elicienda, hæc adhuc merito referenda. Scilicet tum felici & fructuoso labore curationem rebellium morborum, capitis præsertim & nervorum, medentem aggredi, quando instante hoc termino accedit, quo solidorum in melius fit ob ætatis rationem mutatio ipsaque natura molimen secundat, uti maxime est, anno septimo, decimo quarto & vigesimo primo. Quando vero superatis his annis infantiles, pueriles, vel juveniles morbi nihilominus eadem persistunt atrociam, nec solvuntur, certo est indicio: eosdem fore maxime diuturnos ac contumaces, quin plane insanabiles. Recte enim MERCVRIALIS prælect. Patav. pag. 271. scribit: *illis temporibus natura in motu est, & sua sponte materiam morbi expellit, cui si Medicus auxilietur remediis, quibus ars utitur adversus hos morbos, & illi non superantur, tunc non amplius, natura veluti quiescente, curantur, sed in longum protrahuntur.* Dein artis operibus manum admoturus discat hinc: epilepsiæ aliorumque gravium morborum curationem in ætate infantili & puerili, non tam in eo positam esse, ut per pharmaca fluidorum vitia, pravam scilicet qualitatem ac intemperiem, vel eorundem nimiam molem corrigat & mutet, quam potius, ut solidis partibus aliam schesin & texturam inducat, per congrua medicamenta & specifica
 sic

fic dicta antepileptica, quæ tum certe non prorsus laude sua defraudanda, eo quod in infantili ætate nondum adeo firmatus tonus solidorum, sed emendationem facilius admittit, quam in senescentibus.

§. XXIX.

Demum, quum hi ætatum morbi tam rebelles sint tamque multi, quisque vel ultro perspicit, plus utique studii atque operæ impendendum esse iisdem præcincidendis ac avertendis, quam quidem huc usque a medentibus factum; id quod etiam detectis & cognitis veris eorum causis perficere non adeo est arduum. Scilicet pueriles morbi & infantiles a nimia fibrarum laxitate & succorum nutrientium abundantia proveniunt; ideoque recte concluditur: ad arcendos ipsos temperata nervina, roborantia & blanda laxantia atque diuretica optima esse præsidia. Affectiones, quæ adolescentes, juvenes, nec non viros detinent, sanguinis calidioris copię, intensiori solidorum motui nimięque humorum ad certas partes congestioni, ortum debent. Hinc ad declinandum earum insultum apprime conferunt, tam diætetica, quam pharmaceutica, quæ nimium æstum & ebullitionem sanguinis contemperant, ut sunt aquea diluentia, nitrosa, nec non tempestivæ sanguinis missiones, rejectis omnibus calidioribus, sudoriferis, exagitantibus, validioribus purgantibus, vehementioribus quoque animi corporisque exagitationibus. In senio qui infestant morbi, a nimia fibrarum siccitate & rigiditate, tubulorum angustia, & secretionum atque excretionum impeditiori successu pendent. Omnia igitur in-

temperata, tam in victus, quam pharmacorum admini-

stratione evitanda, nimis videlicet calida, frigida, acida, falsa, tanto magis exsiccantia, adstringentia & tonum fibrarum minuentia; contra ea salubritatis laudem ferunt merito omnia temperata, ex medicamentis diaphoretica, laxantia, nutrientia, stomachica, roborantia, ex alimentis, quæ facile digeruntur, vim emolliendi, humectandi & temperandi habent. Quod si vero jam impetunt ac præsto sunt hi morbi, non penitus omittere sunt remedia, nec concedendum ut morbus libere sæviat, sed occurrendum potius iis, quæ causam leniendo ejusque vim sensim infringendo, naturam adjuvant semperque quo ipsa vergit ducunt.

F I N I S.

